

บทความวิชาการ (Academic Article)

กฎหมายเกี่ยวกับมาตรฐานในการดูแลบุตรผู้เยาว์ของผู้ปกครอง: กรณีผู้ปกครองทิ้งเด็กโดยประมาทเลินเล่อ

Laws Related to Parental Standards: Child Neglect by Parents

ประภาภรณ์ ไรจน์ศิริรัตน์

อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Prapaporn Rojsiriruch

Full-time Lecturer, Bachelor of Laws Program,
Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

วันที่รับบทความ 7 ตุลาคม 2563

วันที่แก้ไขบทความ 14 พฤศจิกายน 2563

วันที่ตอบรับบทความ 4 ธันวาคม 2563

บทคัดย่อ

การเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์เป็นหน้าที่หลักของผู้ปกครองทั้งในมิติทางกฎหมายและศีลธรรมจรรยา ดังนั้น การดูแลบุตรผู้เยาว์จึงเป็นหน้าที่สำคัญของผู้ปกครอง กฎหมายมีบทบาทสำคัญในการวางมาตรฐานของการดูแลโดยคำนึงถึงความปลอดภัยและสวัสดิภาพของเด็กเป็นหลัก เมื่อมีแนวทางที่ชัดเจนตามกฎหมาย ผู้ปกครองและประชาชนจะได้รับทราบถึงมาตรฐานขั้นต่ำที่ผู้ปกครองควรกระทำในการดูแลบุตรของตน และสามารถแยกแยะการกระทำที่ประมาทเลินเล่อและมีโทษตามกฎหมายจากการกระทำที่เป็นวิธีการเลี้ยงดูเด็กที่แตกต่างกันตามขนบธรรมเนียมและประเพณีได้ กรณีผู้ปกครองทิ้งเด็กไว้โดยปราศจากผู้ดูแลหรือผู้ดูแลที่เหมาะสมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการทิ้งเด็กไว้ในรถยนต์หรือทิ้งเด็กไว้ในบ้านนั้นควรมีกฎหมายที่บัญญัติห้ามไว้ชัดเจนในลักษณะที่เป็นการกำหนดมาตรฐานว่ากรณีใดถือเป็นผู้ปกครองนั้นทิ้งเด็กโดยประมาทเลินเล่อซึ่งเป็นการสนับสนุนให้ผู้ปกครองใช้ความระมัดระวังในการดูแลบุตรผู้เยาว์

เพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กตามสิทธิเด็กที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมาย และควรให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ในการตักเตือนผู้ปกครองให้ตระหนักรู้ถึงอันตรายอันอาจเกิดจากการทิ้งบุตรผู้เยาว์โดยปราศจากผู้ดูแลอันเป็นการป้องกันความเสียหายมากกว่าการลงโทษเมื่อความเสียหายเกิดขึ้นแล้ว

คำสำคัญ: สิทธิเด็ก, มาตรฐานการดูแลบุตรผู้เยาว์, การทิ้งเด็กโดยประมาทเลินเล่อ

Abstract

Raising children is the major obligation of parents in both legal and ethical dimensions. Therefore, supervising children is an essential duty of parents. Law has been playing an important role to set up supervising standards with regards mainly to safety and welfare of the children. When there are solid legal guidelines, parents and people could recognize the minimum standard that the parents shall satisfy in order to be considered as prudent parents. Also, having such legal guideline could differentiate between “negligent acts” which are subjected to legal punishment and different parenting style of each family. In case of leaving child without reasonable supervision, there shall be the law that standardize which case is considered as “parental neglect” which is enable parents to use “reasonable and prudent parental care” to supervise children for their best interest according to the enacted child protection laws.

Keywords: children rights, parental standards of care, child neglect

1. บทนำ

การทิ้งเด็กไว้โดยที่ไม่มีผู้ดูแล เช่น การลืมเด็กไว้ในรถ และการทิ้งลูกไว้ตามสถานที่ต่าง ๆ โดยปราศจากผู้ดูแลนั้นเกิดจากความประมาทเลินเล่อของผู้ปกครองดังที่ปรากฏตามสื่อต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น เหตุการณ์ที่ลูกสาวอายุประมาณสองขวบของดาราดลวงวิ่งเล่นอยู่ในที่ปัก โดยมีช่วงเวลาหนึ่งที่ภริยาของดาราดลวงนั้นเข้าไปทำความสะอาด ขณะนั้นผู้เยาว์ได้เข้าไปหลังบ้าน ซึ่งเป็นที่อาบน้ำและมีถังน้ำประมาณ 50 ลิตร ปรากฏว่าผู้เยาว์หัวทิ่มลงไปในถังน้ำและขาชี้ฟ้าอยู่ อาการวิกฤติ และยังต้องใช้เครื่องช่วยหายใจ¹ และล่าสุดคือกรณีไฟไหม้บ้านยายหลานที่มุกดาหาร โดยยายปิดบ้านออกไปข้างนอก ทั้งหลานอายุสามขวบกว่านอนในบ้านทำให้เด็กถูกไฟคลอกเสียชีวิต² เหตุการณ์เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เกิดจากการทิ้งเด็กไว้โดยปราศจากคนดูแล เหตุการณ์เหล่านี้ปรากฏบนหน้าสื่อต่าง ๆ เพราะผลเสียที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะต่อชีวิตหรือร่างกายคือความตายของเด็กเกิดขึ้นแล้ว แต่ยังคงมีเหตุการณ์อื่น ๆ อีกหลายเหตุการณ์ที่ผู้ปกครองทิ้งเด็กไว้โดยประมาทเลินเล่อ หากแต่ไม่ได้เกิดผลเสียขึ้นต่อเด็ก หรือมิได้ตกเป็นประเด็นที่น่าสนใจสำหรับสื่อ ดังนั้น เมื่อกฎหมายมีอิทธิพลต่อสังคมและพฤติกรรมของมนุษย์ กฎหมายควรมีความชัดเจนว่าการกระทำใดที่เป็นหน้าที่ที่ผู้ปกครองจำต้องกระทำหรือห้ามกระทำเพื่อดูแลสุขภาพและความปลอดภัยของบุตรซึ่งแตกต่างจากการกระทำที่สามารถกระทำได้เพราะเป็นสิทธิของผู้ปกครองในการเลือกวิธีการเลี้ยงดูบุตรตามความรู้ ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณีที่อาจแตกต่างกัน

บทความนี้มีความมุ่งหมายที่จะศึกษากฎหมายที่ใช้บังคับในกรณีพ่อแม่ทิ้งบุตรของตนโดยประมาทเลินเล่อ (parental negligence) ทั้งนี้ เพื่อเป็นกรณีศึกษาและวิเคราะห์ถึงมาตรการในการป้องกันและแก้ไขสำหรับกรณีดังกล่าว บทความนี้จะได้อธิบายถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและหน้าที่ของบิดามารดาต่อบุตรของตน กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบผู้ปกครองทิ้งเด็กให้ตกอยู่ในอันตรายตามกฎหมายของประเทศไทย ข้อเท็จจริงและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบผู้ปกครองทิ้งเด็กให้ตกอยู่ในอันตรายตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา และจะได้วิเคราะห์ถึงปัญหาเรื่องที่ว่าผู้ปกครองทิ้งบุตรผู้เยาว์โดยประมาทเลินเล่อ เพื่อนำเสนอบทสรุปและข้อเสนอแนะ

¹ ข่าวสดออนไลน์, **ตลกดังซ็อก! ลูกสาว 2 ขวบก้มหยิบของเล่น หัวทิ่มถังน้ำ หวังปาฏิหาริย์ช่วยชีวิตรอด** [ออนไลน์], 28 กันยายน 2563. แหล่งที่มา https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_2187605

² ไทยรัฐออนไลน์, **ไฟไหม้บ้านยายหลานที่มุกดาหาร เด็ก 3 ขวบโดนคลอกดับ จนท.คาดไฟฟ้าลัดวงจร** [ออนไลน์], 28 กันยายน 2563. แหล่งที่มา <https://www.thairath.co.th/news/local/northeast/1938865>

2. กฎหมายเกี่ยวกับมาตรฐานในการดูแลเด็กของผู้ปกครองกรณีผู้ปกครองทิ้งเด็กให้ตกอยู่ในอันตรายโดยประมาทเลินเล่อในประเทศไทย

เนื่องจากเด็กเป็นมนุษย์ในช่วงวัยที่ยังมีวุฒิภาวะไม่สมบูรณ์พอจึงจำเป็นต้องได้รับความคุ้มครอง ดูแล และให้การช่วยเหลือเป็นพิเศษมากกว่ามนุษย์ในวัยที่บรรลุนิติภาวะแล้วและสามารถช่วยเหลือตนเองได้³ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการคุ้มครองเด็กจึงมีมากมายหลายฉบับ โดยกฎหมายคุ้มครองเด็กในระดับสากลโดยตรงได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention of the Rights of the Child) ข้อ 5⁴ และ ปฏิญญาสากลว่าด้วยเด็ก (National Declaration on Children) ข้อ 2⁵ นอกจากนี้ อนุสัญญาระหว่างประเทศฉบับอื่น ๆ ยังสนับสนุนการคุ้มครองสิทธิเด็กในด้านต่าง ๆ ซึ่งมีความเฉพาะเจาะจง เช่น กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 24⁶ ที่มุ่งเน้นการคุ้มครองเด็กในมิติเรื่องความรุนแรงในครอบครัว การช่วยเหลือเด็กและเยาวชนภายหลังออกจากกระบวนการยุติธรรม และการช่วยให้เด็กและเยาวชนสามารถปรับตัวดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้ตามสิทธิพื้นฐานที่เขา มีอยู่ เป็นต้น⁷

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยไม่ว่าจะเป็นฉบับพุทธศักราช 2540 พุทธศักราช 2550 หรือพุทธศักราช 2560 มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการรับรองและคุ้มครองสิทธิเด็กไว้หลายมาตรา โดยมาตราที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กนั้นหากพิจารณารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกำหนดไว้ในมาตรา 54 พบว่ารัฐมีหน้าที่ในการดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา

³ อายุของเด็กในแต่ละประเทศอาจกำหนดไว้แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child 1990) กำหนดค่านิยมของเด็กให้หมายถึงมนุษย์ทุกคนที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนหน้านี้ตามกฎหมาย

⁴ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 5 กำหนดว่า “รัฐภาคีจะเคารพต่อความรับผิดชอบ สิทธิ และหน้าที่ของบิดามารดา หรือของสมาชิกของครอบครัวขยาย หรือชุมชนซึ่งกำหนดไว้โดยขนบธรรมเนียมในท้องถิ่นหรือของผู้ปกครองตามกฎหมาย หรือบุคคลอื่นที่รับผิดชอบต่อเด็กตามกฎหมาย ในอันที่จะให้แนวทางและการแนะแนวตามที่เหมาะสมในการใช้สิทธิของเด็กตามที่อนุสัญญานี้ให้การรับรอง ในลักษณะที่สอดคล้องกับความสามารถที่พัฒนาตามวัยของเด็ก”

⁵ ปฏิญญาสากลว่าด้วยเด็ก ข้อ 2 กำหนดให้เด็กและเยาวชนพึงได้รับการพิทักษ์คุ้มครองเป็นพิเศษ อันจะช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาทั้งทางกาย ทางสมอง และจิตใจเพื่อให้อยู่ร่วมในสังคมได้อย่างปกติชน

⁶ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 24 กำหนดให้เด็กทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยมาตรการต่าง ๆ ที่จำเป็นตามสถานะของผู้เยาว์ จากครอบครัวของตน สังคม และรัฐ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติอันเนื่องมาจากเชื้อชาติ ศิพ พศ ภาษา ศาสนา เผ่าพันธุ์แห่งชาติ หรือสังคม ทรัพย์สิน หรือกำเนิด

⁷ สราวุธ ยะกร, โทษประหารชีวิตกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน [ออนไลน์], 29 กันยายน 2563. แหล่งที่มา https://www.stou.ac.th/website/ejodil0.5/fileejodil/20_2_653.pdf

ก่อนเข้ารับการศึกษาในระบบ จะเห็นได้ว่าประเทศไทยให้ความสำคัญในเรื่องการดูแลเด็กเล็ก และพัฒนาการของเด็กเล็กเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้าศึกษาในโรงเรียนตามระบบ โดยการส่งเสริมการดูแลเด็กเล็กที่จำต้องกระทำโดยผ่านการส่งเสริมการเรียนรู้และมาตรฐานในการดูแลเด็กของผู้ปกครองเพราะผู้ปกครองของเด็กนั้นเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุดและเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อสวัสดิภาพและพัฒนาการของเด็กในวัยนี้มากที่สุด⁸

เนื่องจากบทความฉบับนี้มุ่งเน้นในการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการณิผู้ปกครอง ทอดทิ้งบุตรของตนโดยประมาทเลินเล่อเป็นหลัก ซึ่งมีกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

2.1 ประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 4 ว่าด้วยความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บหรือคนชรา มาตรา 306 และมาตรา 307 บัญญัติให้การทอดทิ้งเด็กเป็นความผิดอาญาและแม้ว่าจะมิได้บัญญัติโดยเฉพาะเจาะจงผู้ที่ทอดทิ้งเด็ก หากแต่ “ผู้ใด” ตามมาตรา 306 ต้องมีความสัมพันธ์กับผู้ถูกกระทำตามข้อเท็จจริง ตามสัญญา หรือตามข้อกำหนดสำหรับคำว่า “ทอดทิ้ง” ตามมาตราเดียวกันนี้หมายความว่า “ไม่เอาธุระ ไม่เอาใจใส่” โดยประการที่ทำให้เด็กนั้นปราศจากผู้ดูแล และต้องประกอบด้วยเจตนาพิเศษคือ “เพื่อให้เด็กนั้นพ้นไปเสียจากตน” สำหรับเด็กที่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 306 นี้คือเด็กที่อายุไม่เกิน 9 ปี จะเห็นว่ามาตรานี้มีความประสงค์ให้เด็กที่อายุไม่เกิน 9 ปีมีผู้ดูแลโดยดูที่ผลว่าการทอดทิ้งเด็กนั้นทำให้เด็กนั้นปราศจากผู้ดูแล เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรา 307 ซึ่งคุ้มครองเด็กที่พึ่งตนเองมิได้และองค์ประกอบอีกประการหนึ่งคือ ต้องมีพฤติการณ์ประกอบการทอดทิ้งคือ “น่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต”⁹

ดังนั้น หากผู้ปกครองทิ้งบุตรผู้เยาว์ที่อายุไม่เกิน 9 ปี ไว้บนรถยนต์ชั่วคราวเพื่อเข้าไปซื้อของในร้านสะดวกซื้อก็ไม่เป็นความผิดตามมาตรา 306 เพราะขาดองค์ประกอบคือเจตนา

⁸ ภัทริดา สุขณณิ, บทวิเคราะห์รัฐธรรมนูญ เรื่อง สิทธิเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว [ออนไลน์], 30 กันยายน 2563. แหล่งที่มา https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=156

⁹ มาตรา 306 “ผู้ใดทอดทิ้งเด็กอายุยังไม่เกินเก้าปีไว้ ณ ที่ใดเพื่อให้เด็กนั้นพ้นไปเสียจากตน โดยประการที่ทำให้เด็กนั้นปราศจากผู้ดูแล ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 307 “ผู้ใดมีหน้าที่ตามกฎหมายหรือตามสัญญาต้องดูแลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ เพราะอายุ ความป่วยเจ็บ กายพิการหรือจิตพิการ ทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้นั้นเสียโดยประการที่น่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 308 “ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 306 หรือมาตรา 307 เป็นเหตุให้ผู้ถูกทอดทิ้งถึงแก่ความตาย หรือรับอันตรายสาหัส ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 290 มาตรา 297 หรือมาตรา 298 นั้น”

พิเศษเพื่อให้เด็กนั้นพ้นไปเสียจากตน และจากข้อเท็จจริงเดียวกันผู้ปกครองจะมีความผิดตามมาตรา 307 หรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับพฤติการณ์ประกอบการกระทำ โดยผู้ปกครองอาจกล่าวว่าการทอดทิ้งดังกล่าวเพียงชั่วคราวไม่น่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตเด็กได้

นอกจากนี้ บทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบกรณี “ประมาทเลินเล่อ” นั้นปรากฏอยู่ในมาตรา 291¹⁰ มาตรา 300¹¹ และมาตรา 390¹² โดยการกระทำโดยประมาทหมายความว่า การกระทำที่ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังทั้ง ๆ ที่สามารถใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้ตามความที่บัญญัติไว้ในมาตรา 59 วรรคสี่ แห่งประมวลกฎหมายอาญา¹³ ซึ่งแม้ว่าจะมีการเปิดเครื่องปรับอากาศไว้ในรถยนต์ก็เป็นการขาดความระมัดระวังซึ่งผู้ปกครองก็ต้องมีในการดูแลบุตรผู้เยาว์แล้ว และถือว่าผู้ปกครองเป็นผู้ที่ประมาทเลินเล่อเองดังที่ได้ยกตัวอย่างไปข้างต้น แต่สำหรับการฟ้องคดีนั้นจะเห็นว่าไม่ได้มีการดำเนินคดีต่อผู้ปกครอง เพราะพนักงานอัยการอาจมีคำสั่งไม่ฟ้องด้วยเหตุว่าการฟ้องคดีต่อผู้ปกครองที่สูญเสียบุตรผู้เยาว์เพราะความประมาทเลินเล่อของตนเองนั้นจะไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน¹⁴

¹⁰ มาตรา 291 “ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท”

¹¹ มาตรา 300 “ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

¹² มาตรา 390 “ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

¹³ “กระทำโดยประมาท ได้แก่กระทำความผิดมิใช่โดยเจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่”

การวินิจฉัยว่าการกระทำนั้นประมาทหรือไม่นั้น โดยการที่ศาลพิจารณาว่าจำเลยประมาทเลินเล่อหรือไม่นั้นจะต้องสมมติบุคคลขึ้นมาคนหนึ่งนำมาเปรียบเทียบกับตัวผู้กระทำ คือ เป็นบุคคลที่อยู่ในภาวะเช่นเดียวกัน อยู่ในวิสัยเช่นเดียวกัน และมีพฤติการณ์อย่างเดียวกัน และเปรียบเทียบว่าหากบุคคลที่สมมติอยู่ในภาวะและวิสัยเช่นเดียวกับผู้กระทำ และมีพฤติการณ์อย่างเดียวกัน จะสามารถใช้ความระมัดระวังได้หรือไม่ ถ้าหากบุคคลสมมติสามารถใช้ความระมัดระวังได้แต่ผู้กระทำไม่ใช้ความระมัดระวัง การกระทำเช่นนั้นย่อมเป็นการกระทำโดยประมาท

¹⁴ โปรดดู ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการสั่งคดีอาญาที่จะไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน หรือจะมีผลกระทบต่อการปลอดภัยหรือความมั่นคงของชาติ หรือต่อผลประโยชน์สำคัญของประเทศ พ.ศ. 2554 ข้อ 9 และระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการสั่งคดีอาญาที่จะไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน หรือจะมีผลกระทบต่อการปลอดภัยหรือความมั่นคงของชาติ หรือต่อผลประโยชน์สำคัญของประเทศ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 ข้อ 6

2.2 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กฉบับนี้นับเป็นกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับมาตรฐานการดูแลบุตรของผู้ปกครองมากที่สุด กฎหมายฉบับนี้มุ่งให้ความคุ้มครองแก่เด็ก (ซึ่งหมายถึงบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส) ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ การสงเคราะห์ การคุ้มครองสวัสดิภาพ การพัฒนาและฟื้นฟู โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็ก (the best interest of the child) เป็นสำคัญ¹⁵ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของกฎหมายฉบับนี้พบว่าการกำหนดหน้าที่กว้าง ๆ ของผู้ปกครองคือต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองอย่างเหมาะสม รวมถึงการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กมิให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ และผู้ปกครองต้องไม่ทอดทิ้งหรือละทิ้งเด็กไว้หรือละเลยไม่ดูแลเด็ก สำหรับการจงใจทำร้าย ทารุณกรรมเด็ก และการละเลยไม่ให้อาหารที่จำเป็นก็เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้เช่นกัน¹⁶

สำหรับกรณีผู้ปกครองกระทำโดยประมาทเลินเล่อในการเลี้ยงและดูแลบุตรผู้เยาว์ กฎหมายฉบับนี้ได้ให้คำนิยามของ “การเลี้ยงดูโดยมิชอบ” ให้หมายความว่า “การไม่ให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน หรือพัฒนาเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนดในกฎกระทรวง จนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก” มาตราที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ของผู้ปกครองปรากฏในมาตรา 23 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ผู้ปกครองต้องให้การอุปการะเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนและพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนตามสมควร แก่ชนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ” สำหรับมาตรา 25 ของพระราชบัญญัตินี้ได้บัญญัติถึงพฤติกรรมที่ผู้ปกครองห้ามกระทำซึ่งรวมถึงอนุมาตรา 2 คือผู้ปกครองต้องไม่กระทำการละทิ้งเด็กไว้ ณ สถานที่ใด ๆ โดยไม่จัดให้มีการป้องกันดูแลสวัสดิภาพหรือให้การเลี้ยงดูที่เหมาะสม¹⁷ แต่การห้ามกระทำตามมาตรา 25 นี้มิได้มีบทกำหนดโทษ

¹⁵ พงษ์พิลัย วรรณราช, **สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546** [ออนไลน์], 25 กันยายน 2563. แหล่งที่มา http://web.krisdika.go.th/data/lawabout/lawdetail/lawdetail_006.htm

¹⁶ ดวงพร เพชรคง, **ปัญหาและอุปสรรคจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546** [ออนไลน์], 29 กันยายน 2563. แหล่งที่มา https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/download/article/article_20130911131001.pdf

¹⁷ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 25 บัญญัติว่า “ผู้ปกครองต้องไม่กระทำการดังต่อไปนี้

(1) ทอดทิ้งเด็กไว้ในสถานรับเลี้ยงเด็กหรือสถานพยาบาลหรือไว้กับบุคคลที่รับจ้างเลี้ยงเด็กหรือที่สาธารณะหรือสถานที่ใด ๆ โดยเจตนาที่จะไม่รับเด็กกลับคืน

แก่ผู้ปกครองแต่อย่างใด ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้คือเพื่อส่งเสริมให้ผู้ปกครองเลี้ยงดูบุตรอย่างเหมาะสมตามมาตรฐานขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนดมิใช่ต้องการที่จะลงโทษผู้ปกครอง

2.3 กฎกระทรวง กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนและพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแล พ.ศ. 2549

กฎกระทรวงฉบับนี้เป็นกฎหมายย่อยออกโดยอาศัยอำนาจของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 กฎกระทรวงฉบับนี้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำบางประการเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแล โดยข้อ 1 กำหนดให้เด็กทุกคนต้องมีผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายอื่น ในข้อ 2 เด็กจะต้องมีสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย และต้องได้รับการปฏิบัติด้านสภาวะการเลี้ยงดูทั้งทางด้านกายภาพและด้านสุขภาพจิต นอกจากนี้ ในข้อ 4 และข้อ 5 กำหนดถึงศักยภาพและการปฏิบัติตนของผู้ปกครอง โดยกำหนดให้ผู้ปกครองต้องมีศักยภาพในการดูแลพื้นฐานด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งรวมถึงการดูแลให้เด็กมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง หมายความว่า มาตรฐานขั้นต่ำของผู้ปกครองคือต้องมีศักยภาพในการดูแลเด็กให้มีความปลอดภัยทางด้านร่างกาย เพื่อพัฒนาเด็กในด้านจิตใจและสติปัญญาต่อไป อย่างไรก็ตาม แม้จะมีกฎหมายลำดับรองที่กำหนดเรื่องหน้าที่ของผู้ปกครองในการดูแล พัฒนา และปกป้องเด็กแล้ว แต่ก็ยังมีได้กำหนดเรื่องของการที่ผู้ปกครองปล่อยเด็กไว้โดยลำพังอย่างชัดเจน

2.4 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติชัดเจนเรื่องของหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ สิทธิและหน้าที่ระหว่างบิดามารดากับบุตร¹⁸ ให้ทั้งบิดามารดาและบุตรมีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตาม แม้ไว้ในประมวลกฎหมายดังกล่าวมิได้บัญญัติถึงมาตรฐานในการเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ไว้อย่างชัดเจน¹⁹ แต่เมื่อพิจารณาจากกฎหมายลักษณะ

(2) ละทิ้งเด็กไว้ ณ สถานที่ใด ๆ โดยไม่จัดให้มีการป้องกันดูแลสวัสดิภาพหรือให้การเลี้ยงดูที่เหมาะสม

(3) จงใจหรือละเลยไม่ให้สิ่งที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือสุขภาพอนามัยจนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก”

¹⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 เรื่องครอบครัว ลักษณะ 2 บิดามารดากับบุตร หมวด 2 กำหนดสิทธิและหน้าที่ของบิดามารดาและบุตรไว้ในมาตรา 1563 ว่าบุตรจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา และมาตรา 1564 บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตร ในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ และในวรรคต่อมาบัญญัติให้บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว แต่เฉพาะทุพพลภาพและหาเลี้ยงตนเองไม่ได้

¹⁹ สุมาลี วงษ์วิฑิต, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2553), หน้า 200.

ละเมิดตามมาตรา 429 ที่บัญญัติไว้ว่า “บุคคลใดแม้ไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์หรือวิกลจริตก็ยังคงรับผิดชอบในผลที่ตนทำละเมิด บิดามารดาหรือผู้อนุบาลของบุคคลเช่นว่านี้ย่อมต้องรับผิดชอบร่วมกับเขาด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น” หมายความว่า บิดามารดามีหน้าที่ในการอบรม ดูแล เลี้ยงดู และสั่งสอนบุตร เพื่อมิให้บุตรของตนไปละเมิดสิทธิหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ดังนั้น หน้าที่ในการอบรมดูแลบุตรผู้เยาว์นั้นจึงเป็นหน้าที่ของบิดามารดาโดยตรง²⁰ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าผลสัมฤทธิ์ของการดูแลบุตรให้ดีก็คือการที่บุตรผู้เยาว์ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนจนวายละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น

นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติเรื่องความรับผิดชอบเพื่อละเมิด มาตราหลักคือมาตรา 420 ได้กำหนดให้การกระทำโดยประมาทเลินเล่อทำให้ผู้อื่นเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย หรือสิทธิอื่นใด ผู้นั้นมีความรับผิดชอบเพื่อละเมิดในการชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น ซึ่งการกระทำนั้นให้รวมถึงการงดเว้นไม่กระทำการตามหน้าที่ที่ตนพึงมีด้วย ดังนั้น ในกรณีที่แม่หรือผู้ปกครองไม่ดูแลบุตรให้ดี เช่น ทิ้งบุตรไว้ในรถแล้วไปทำธุระ หรือผู้ปกครองทิ้งบุตรหลานไว้ที่บ้านแล้วออกไปทำงานและเกิดความเสียหายต่อเด็กนั้น ก็ถือเป็นการกระทำละเมิดตามความในมาตรา 420 แล้ว ดังนั้น การที่แม่และทิ้งบุตรผู้เยาว์จึงเป็นการกระทำละเมิดต่อเด็กโดยตรงตามมาตรา 420 แต่การที่แม่จะมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291 มาตรา 300 หรือมาตรา 390 นั้นจะต้องเป็นกรณีที่แม่ประมาทเลินเล่อโดยงดเว้นการกระทำและก่อให้เกิดผลเสียหายต่อเด็กแล้วเท่านั้น เมื่อพิจารณาตามความเป็นจริงสถานะของผู้กระทำมีผลอย่างมากต่อการฟ้องคดีดังกล่าว หากการกระทำละเมิดนั้นกระทำโดยบุคคลที่สาม เช่น คนขับรถโรงเรียน หรือผู้รับดูแลเด็กนั้น การฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดเกิดขึ้นอย่างแน่นอน แต่หากผู้กระทำละเมิดเป็นพ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กเอง การฟ้องร้องทางแพ่งเรียกค่าสินไหมทดแทนจากการที่พ่อแม่ประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุตรของตนก็มักจะไม่เกิดขึ้นเพราะเสมือนเป็นการชดเชยทางทรัพย์สินให้แก่ตนเอง ผู้ซึ่งเป็นผู้ปกครองของผู้ที่ได้รับความเสียหาย จะเห็นได้ว่าคดีที่มีลักษณะพ่อแม่ประมาทเลินเล่อทำให้บุตรได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตจะเป็นการตั้งข้อหาตามกฎหมายอาญามากกว่าเรื่องแพ่ง

²⁰ ศนันท์กรณ โสทธิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลามิควร ได้ พร้อมคำอธิบายในส่วนของพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้อง, (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2553), หน้า 349-352.

2.5 พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562

พระราชบัญญัติฉบับนี้ประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษาในเดือนเมษายน พ.ศ. 2562 และเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้คือ รัฐมีหน้าที่ดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาเพื่อการพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัยตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย²¹ พระราชบัญญัตินี้จึงถูกตราขึ้นเพื่อให้เด็กปฐมวัย (เด็กซึ่งมีอายุต่ำกว่าหกปีบริบูรณ์) ได้รับการคุ้มครองและดูแล มีพัฒนาการที่รอบด้าน ได้รับการศึกษาอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง ทัวถึง และเสมอภาค มีการส่งเสริมการเรียนรู้และเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กปฐมวัยในช่วงรอยต่อตั้งแต่อนุบาลจนถึงระดับประถมศึกษาอย่างเหมาะสม โดยมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้ “บิดา มารดา และผู้ปกครองมีหน้าที่ที่จัดให้เด็กปฐมวัยซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการพัฒนาตามแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย” และพระราชบัญญัตินี้ได้บัญญัติเรื่องการพัฒนาเด็กปฐมวัยไว้ในหมวด 4 และบัญญัติให้หน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานอื่น ๆ ตามมาตรา 27 ให้ดำเนินการให้ความรู้ ส่งเสริมทักษะ และสร้างเสริมเจตคติที่ดีแก่ผู้ดูแลเด็กปฐมวัย ซึ่งรวมถึงพ่อ แม่ และผู้ปกครองที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย เป็นต้น กฎหมายฉบับนี้ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการส่งเสริมมาตรฐานการดูแลเด็กของผู้ปกครองหากแต่เป็นลักษณะของการวางนโยบายเป็นหลัก ดังนั้น การกำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางเกี่ยวกับมาตรฐานในการดูแลเด็กของผู้ปกครองให้เป็นรูปธรรมจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

3. กฎหมายเกี่ยวกับมาตรฐานในการดูแลเด็กของผู้ปกครองกรณีผู้ปกครองทิ้งเด็กให้ตกอยู่ในอันตรายโดยประมาทเลินเล่อในประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาถือเป็นประเทศที่มีกฎหมายคุ้มครองเด็กอย่างจริงจัง ในปัจจุบันทั้ง 50 มลรัฐมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทารุณกรรมเด็ก (child abuse law) รวมทั้งมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการที่ผู้ปกครองทำร้ายหรือทารุณกรรมเด็ก (parental abuse) รวมถึงกฎหมายเกี่ยวกับการที่ผู้ปกครองประมาทเลินเล่อ (parental neglect) และกฎหมายเกี่ยวกับการที่ทำให้เด็กตกอยู่ในอันตราย (child endangerment) สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกานั้น คดีความที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครองดูแลลูกโดยประมาทเลินเล่อนั้นจะมีทั้งคดีความที่ผลของความประมาทเลินเล่อของผู้ปกครองก่อให้เกิดความเสียหายต่อเด็กเป็นเหตุให้เด็กเสียชีวิตหรือบาดเจ็บ รวมทั้งกรณีผู้ปกครองทิ้งเด็กแต่ยังไม่เกิดผลเสียหายแก่ตัวเด็ก²² เช่น พ่อทิ้งลูกไว้ในรถยนต์เพื่อเข้าไปซื้อของในร้านสะดวกซื้อหรือทำธุระบางอย่างโดยลูกยังไม่รับอันตรายใด ๆ ด้วย

²¹ พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562

²² ความรับผิดนี้เป็นความรับผิดในลักษณะ “ก่ออันตราย” แก่เด็กซึ่งมีความคล้ายคลึงกับความผิดตามมาตรา 306 และมาตรา 307 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นความผิดแม้ยังไม่เกิดผลเสียหาย

นอกจากนี้ ในประเทศสหรัฐอเมริกายังมีกฎหมายที่ลงโทษทางอาญาแก่ผู้รู้หรือมีความเคลือบแคลงสงสัยว่ามีการกระทำทารุณกรรมเด็กในครอบครัว เช่น แพทย์ พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ หรือทนายความ ให้แจ้งเกี่ยวกับการทำทารุณกรรมหรือการใช้ความรุนแรงต่อเด็กภายใน 72 ชั่วโมงนับแต่รับรู้ถึงเหตุการณ์นั้นให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ มิฉะนั้นจะมีความผิดตามกฎหมาย

จากสถิติการรายงานจาก National Clearinghouse on Child Abuse and Neglect Information ว่าในปี ค.ศ. 2018 มีเด็กที่เสียชีวิตจากการถูกทารุณกรรมและจากความประมาทเลินเล่อประมาณ 1,770 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 2.39 ต่อเด็ก 100,000 คนในจำนวนประชากรของประเทศ โดยสถิติดังกล่าวมีมลรัฐที่รายงานมา 51 มลรัฐจาก 52 มลรัฐในสหรัฐอเมริกา²³ การดำเนินคดีกรณีผู้ปกครองดูแลบุตรผู้เยาว์โดยประมาทเลินเล่อ (failures to supervise case) นั้นเกิดขึ้นไม่มากหากเปรียบเทียบกับคดีที่ผู้ปกครองประมาทเป็นเหตุให้บุตรถึงแก่ความตาย (manslaughter) อย่างไรก็ตาม คดีที่ผู้ปกครองถูกดำเนินคดีกรณีดูแลผู้เยาว์โดยประมาทเลินเล่อมีตั้งแต่การที่ผู้ปกครองทิ้งบุตรไว้ในรถจนขาดอากาศหายใจเสียชีวิต ผู้ปกครองทิ้งบุตรไว้ที่บ้านโดยปราศจากผู้ดูแลเป็นเหตุให้บุตรเสียชีวิตจากเหตุเพลิงไหม้ ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเลี้ยงดูบุตรโดยไม่คำนึงถึงความปลอดภัย ผู้ปกครองทิ้งบุตรไว้ในอ่างอาบน้ำจนบุตรจมน้ำเสียชีวิต และผู้ปกครองทิ้งอาวุธปืนไว้ในบ้าน เป็นต้น

3.1 กฎหมายอาญาเกี่ยวกับกรณีผู้ปกครองทิ้งบุตรผู้เยาว์

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ child neglect หรือ parental neglect ในสหรัฐอเมริกา กฎหมายอาญาแห่งมลรัฐนิวยอร์ก มาตรา 260.10 ได้กำหนดคานิยามของ “การทิ้งเด็กให้ตกอยู่ในอันตราย” (criminal child endangerment) ไว้ว่า “การกระทำโดยรู้สำนึกที่ทำให้เด็กตกอยู่ในสภาพที่เกิดอันตรายต่อความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กโดยการละเมิดหน้าที่ในการดูแล (duty of care) การคุ้มครอง (protection) และการส่งเสริมสนับสนุน (support)” กฎหมายฉบับนี้ก็ได้กำหนดไว้ชัดเจนว่าหน้าที่ในการดูแลนั้นจะใช้มาตรฐานใดในการวัดว่าผู้ปกครองทำตามหน้าที่ของตน กฎหมายของหลายมลรัฐก็กำหนดในลักษณะกว้าง ๆ เช่นกัน โดยกำหนดปัจจัยเรื่องความเหมาะสม (reasonableness) ของการปล่อยให้ลูกอยู่ในรถหรือทิ้งบุตรผู้เยาว์ไว้ในสถานที่อื่นลำพังโดยปราศจากคนดูแล²⁴ กฎหมายเกี่ยวกับ child neglect ในแต่ละมลรัฐ

²³ Department of Health & Human Services, For 2018, an estimated 1,770 children died of abuse and neglect at a rate of 2.39 per 100,000 children in the national population [Online], 29 September 2020. Source: <https://www.acf.hhs.gov/sites/default/files/cb/cm2018.pdf>

²⁴ Section 260.10 Endangering the welfare of a child

“A person is guilty of endangering the welfare of a child when:

ก็มีความแตกต่างกัน กฎหมายอาญาแห่งมลรัฐโอเรกอน มาตรา ORS 163.545 กำหนดให้การทิ้งบุตรโดยปราศจากผู้ดูแลที่ผิดกฎหมายอาญานั้นจะต้องเป็นการที่ผู้ปกครองทิ้งบุตรโดยปราศจากผู้ดูแลโดยเด็กนั้นอายุต่ำกว่าสิบปี และกฎหมายอาญาแห่งมลรัฐเท็กซัส มาตรา 22.10 บัญญัติให้การทิ้งเด็กอายุต่ำกว่าเจ็ดปีไว้ในรถโดยปราศจากผู้ดูแลที่มีอายุมากกว่า 14 ปีขึ้นไปเป็นความผิดอาญา เป็นต้น²⁵

รัฐบัญญัติว่าด้วยการป้องกันการทารุณกรรมเด็ก (The Federal Child Abuse Prevention Treatment Act (CAPTA)) (42 U.S.C.A. §5106g) มาตรา 3 ได้ให้คำนิยามของ “การทารุณกรรมเด็กและการดูแลเด็กโดยความประมาทเลินเล่อ” ไว้ว่า “การกระทำหรือการงดเว้นการกระทำใด ๆ ตามหน้าที่ของผู้ปกครองหรือผู้ดูแลซึ่งทำให้เด็กนั้นเสียชีวิต ได้รับบาดเจ็บทางร่างกายหรือจิตใจ และการกระทำการอันไม่เหมาะสมทางเพศ รวมถึงการกระทำโดยปราศจากความ

1. He or she knowingly acts in a manner likely to be injurious to the physical, mental or moral welfare of a child less than seventeen years old or directs or authorizes such child to engage in an occupation involving a substantial risk of danger to his or her life or health; or

2. Being a parent, guardian or other person legally charged with the care or custody of a child less than eighteen years old, he or she fails or refuses to exercise reasonable diligence in the control of such child to prevent him or her from becoming an ‘abused child,’ a ‘neglected child,’ a ‘juvenile delinquent’ or a ‘person in need of supervision,’ as those terms are defined in articles ten, three and seven of the family court act.

3. A person is not guilty of the provisions of this section when he or she engages in the conduct described in subdivision one of section 260.00 of this article: (a) with the intent to wholly abandon the child by relinquishing responsibility for and right to the care and custody of such child; (b) with the intent that the child be safe from physical injury and cared for in an appropriate manner; (c) the child is left with an appropriate person, or in a suitable location and the person who leaves the child promptly notifies an appropriate person of the child's location; and (d) the child is not more than thirty days old.

Endangering the welfare of a child is a class A misdemeanor.”

²⁵ Beverly L.; et al., **Preventing Child Abuse and Neglect: A Technical Package for Policy, Norm, and Programmatic Activities** [Online], 29 September 2020. Source: <https://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/can-prevention-technical-package.pdf>

ระมัดระวังโดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายอันร้ายแรงโดยทันทีต่อเด็ก”²⁶ กฎหมายแห่งมลรัฐ (state law) กำหนดคำนิยามไว้ว่า “การที่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็กผิดต่อหน้าที่ในการให้อาหารที่จำเป็น ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม การดูแลด้านสุขภาพ หรือการสอดส่องดูแลในระดับที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ ความปลอดภัย และความเป็นอยู่ที่ดีของเด็ก” กฎหมายในสหรัฐอเมริกาได้แบ่งความประมาทเลินเล่อในการดูแลบุตรผู้เยาว์ของผู้ปกครองไว้หลายประเภท ตัวอย่างเช่น 1) ความประมาทเลินเล่อด้านกายภาพ (physical neglect) หมายความว่ารวมถึง การไม่ใส่ใจดูแลเรื่องความต้องการพื้นฐานของเด็ก เช่น สุขอนามัย เครื่องนุ่งห่ม โภชนาการ หรือที่อยู่อาศัย หรือการทอดทิ้งเด็ก 2) ความประมาทเลินเล่อด้านการแพทย์ (medical neglect) หมายความว่ารวมถึงการปฏิเสธการรักษาทางการแพทย์ที่จำเป็นหรือที่แพทย์แนะนำ หรือทำการรักษาโดยล่าช้า 3) การสอดส่องดูแลที่ไม่เหมาะสม (inadequate supervision) หมายความว่ารวมถึงการทิ้งให้เด็กที่ไม่สามารถดูแลตนเองได้ที่บ้านไว้เพียงลำพัง การไม่ป้องกันเด็กจากสิ่งที่เป็นอันตราย หรือการทิ้งเด็กโดยปราศจากผู้ดูแลที่เหมาะสม เป็นต้น นอกจากนี้ ชุมชนแต่ละมลรัฐยังมีหน่วยงานที่กำกับดูแลเกี่ยวกับมาตรฐานผู้ปกครองที่เหมาะสม (reasonable and prudent parent standard) โดยได้ให้คำนิยามผู้ปกครองแบบนี้ไว้ว่า หมายถึงการที่ผู้ปกครองใช้อำนาจในการปกครองดูแลบุตรอย่างรอบคอบและสมเหตุสมผลในการดูแลสุขภาพร่างกาย ความปลอดภัย และเพื่อประโยชน์ของเด็ก²⁷

3.2 รัฐบัญญัติว่าด้วยการกระทำโดยประมาทเลินเล่อต่อเด็กทางแพ่ง (Civil Child Neglect Statute) ของมลรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา

กฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาของความไม่ชัดเจนของการกระทำของผู้ปกครองที่เป็นความประมาทเลินเล่อในการดูแลบุตรซึ่งมีโทษทางอาญา และการกระทำของผู้ปกครองในลักษณะที่เป็นวิธีการในการเลี้ยงดูบุตรของตน รัฐบัญญัติว่าด้วยการกระทำโดยประมาทเลินเล่อต่อเด็กทางแพ่งนี้ได้วางมาตรฐานที่สมเหตุผลไว้ 15 ข้อเพื่อประกอบในการพิจารณาว่าผู้ปกครองมีความเหมาะสมในการทิ้งเด็กไว้โดยปราศจากผู้ดูแลหรือไม่ โดยพิจารณาถึงองค์ประกอบดังต่อไปนี้²⁸

²⁶ The Federal Child Abuse Prevention Treatment Act (CAPTA) section 3 defines ‘child abuse and neglect’ means, at a minimum, any recent act or failure to act on the part of a parent or caretaker, which results in death, serious physical or emotional harm, sexual abuse or exploitation (including sexual abuse as determined under section 111), or an act or failure to act which presents an imminent risk of serious harm.

²⁷ Welfare & Institution Code Section 362.04 and 362.05

²⁸ David Pimentel, “Criminal Child Neglect and the ‘Free Range Kid’: Is Over-protective Parenting the New Standard of Care?,” *Utah Law Review* 947 (March 2012): Source: <https://ssrn.com/abstract=2257332>

- 1) อายุของผู้เยาว์
- 2) จำนวนของผู้เยาว์ที่ถูกทิ้งไว้ ณ สถานที่แห่งนั้น
- 3) ความต้องการพิเศษของผู้เยาว์ รวมถึงการที่ผู้เยาว์นั้นมีความพิการทางกาย หรือมีความบกพร่องทางจิตใจหรือไม่ หรือผู้เยาว์ต้องได้รับยาตามแพทย์สั่งต่อเนื่องหรือไม่ ตัวอย่างเช่น กรณีที่ผู้เยาว์ต้องได้รับสารอินซูลินหรือยาประเภทอื่นอย่างต่อเนื่อง
- 4) ระยะเวลาที่ผู้เยาว์ถูกทิ้งโดยปราศจากผู้ดูแล
- 5) สภาพและสถานที่ตั้งของสถานที่ที่ผู้เยาว์ถูกทิ้งโดยปราศจากผู้ดูแล
- 6) เวลาที่ผู้เยาว์ถูกทิ้งโดยปราศจากผู้ดูแลเป็นเวลากลางวันหรือกลางคืน
- 7) สภาพอากาศบริเวณที่ผู้เยาว์ถูกทิ้งว่ามีแสงและความอบอุ่นเพียงพอหรือไม่
- 8) สถานที่ที่ผู้ปกครองของผู้เยาว์อยู่ขณะที่ผู้เยาว์ถูกทิ้งโดยปราศจากผู้ดูแล ความห่างทางระยะทางระหว่างผู้ปกครองหรือผู้ดูแลและผู้เยาว์ขณะที่ผู้เยาว์ถูกทิ้งโดยปราศจากผู้ดูแล
- 9) การเคลื่อนไหวของผู้เยาว์นั้นถูกจำกัดไว้หรือไม่ หรือผู้เยาว์ถูกขังไว้ในห้อง หรือสิ่งปลูกสร้างอื่นหรือไม่
- 10) ผู้เยาว์มีเบอร์โทรศัพท์ของบุคคลใดหรือของสถานที่ใดเพื่อที่จะติดต่อ เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินหรือไม่ และผู้เยาว์สามารถที่จะติดต่อบุคคลหรือสถานที่นั้นเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินได้หรือไม่
- 11) ผู้เยาว์มีอาหารหรือสิ่งจำเป็นสำหรับดำรงชีพอื่น ๆ ณ สถานที่ดังกล่าวหรือไม่
- 12) การทิ้งเด็กไว้โดยปราศจากผู้ดูแลนั้นเกิดจากความลำบากทางด้าน เศรษฐกิจ ความยากจน ความเจ็บป่วย และผู้ปกครองหรือผู้ดูแลกระทำเต็มความสามารถที่ตนเองมีด้วยความสุจริตในการดูแลสุขภาพและความปลอดภัยของผู้เยาว์
- 13) อายุและความสามารถทางด้านร่างกายและจิตใจของบุคคลหรือกลุ่ม บุคคลที่ผู้ปกครองมอบหมายให้ดูแลผู้เยาว์
- 14) ผู้เยาว์ถูกทิ้งไว้โดยมีบุคคลอื่นสอดส่องดูแลหรือไม่ และ
- 15) มีปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย ของผู้เยาว์นั้นหรือไม่

เมื่อพิจารณาจากปัจจัยทั้ง 15 ข้อดังกล่าวจะพบว่ารายละเอียดของการทิ้งเด็กที่จะ เป็นการทิ้งเด็กโดยประมาทเลินเล่ออันจะเป็นความผิดและมีบทลงโทษตามกฎหมายนั้นต้อง เป็นการทิ้งประกอบกับพฤติการณ์ที่ปราศจากความระมัดระวังตามสมควรที่ผู้ปกครองต้องมี ตามวิสัยและพฤติการณ์แวดล้อมที่เกี่ยวข้อง ข้อกำหนดตามกฎหมายฉบับนี้สามารถเป็น แนวทางในการพิจารณาความประมาทเลินเล่อของผู้ปกครองที่ถูกฟ้องเป็นคดีแพ่งและคดีอาญา

ได้ ทั้งนี้ การฟ้องร้องคดีประมาททั้งเด็กให้ปราศจากคนดูแลนั้นมีได้มีโทษสูงเหมือนกับคดีประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย เพราะมุ่งเน้นที่จะให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในการดูแลบุตรตามมาตรฐานมากกว่าการลงโทษผู้ปกครองที่กระทำความผิด²⁹

3.3 คดีที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานในการดูแลเด็กของผู้ปกครองกรณีผู้ปกครองทั้งเด็กให้ตกอยู่ในอันตรายโดยประมาทเลินเล่อในประเทศสหรัฐอเมริกา

คดีที่ผู้ปกครองทั้งเด็กไว้ในรถหรือในสถานที่อื่น ๆ โดยปราศจากคนดูแลในสหรัฐอเมริกา นั้นมีหลายกรณี โดยสถานะทางสังคม เพศ วัย และการศึกษาของผู้ปกครองนั้นก็มีความแตกต่างกัน คดีต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกาจะแบ่งเป็นกรณีที่ยังไม่เกิดความเสียหายต่อเด็ก ศาลและคณะลูกขุนจะพิจารณาจากความเหมาะสมของการกระทำของผู้ปกครองเพื่อพิจารณาว่าสิ่งที่ผู้ปกครองกระทำนั้นประมาทเลินเล่อหรือไม่ หากประมาทเลินเล่อก็จะมีภาระลงโทษทางอาญา หากเป็นกรณีที่มีผลเสียหายต่อเด็กเช่นเด็กบาดเจ็บหรือเสียชีวิต พนักงานอัยการมักจะไม่ดำเนินการฟ้องคดีอาญาต่อพ่อแม่ เว้นแต่กรณีเป็นความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง เพราะเห็นว่าพ่อแม่ผู้ปกครองนั้นต้องทนทุกข์ทรมานจากความสูญเสียบุตรของตนอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายของมลรัฐส่วนใหญ่ในสหรัฐอเมริกา เช่น วอชิงตัน หรือเท็กซัส มีการกำหนดชัดเจนโดยเฉพาะเรื่องการทิ้งเด็กไว้ในรถยนต์โดยปราศจากการดูแลที่เหมาะสม กฎหมายทั่วไปอย่าง CAPTA ก็ยังมีได้กำหนดความหมายของคำว่าความประมาทเลินเล่ออย่างชัดเจน จึงเกิดปัญหาความไม่แน่นอนของผลของคดีอันเกิดจากการใช้ดุลพินิจของคณะลูกขุนที่แตกต่างกัน

คดีที่ศาลตัดสินว่าการกระทำของผู้ปกครองนั้นไม่มีความผิดตามกฎหมาย ตัวอย่างเช่น ศาลอุทธรณ์แห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนียให้ความเห็นในคดี *People v. Rodriguez*³⁰ ซึ่งมารดาทิ้งบุตรผู้เยาว์ของตนซึ่งมีอายุระหว่างสองถึงหกปีที่บ้านไว้ลำพังในยามวิกาลและบุตรทั้งสองของเธอเสียชีวิตจากเหตุเพลิงไหม้ ระบุว่า “ผู้ปกครองไม่อาจที่ทิ้งเด็กเล็กไว้ลำพังในบ้านและจะมีความผิดฐานประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายได้ในกรณีที่เหตุร้ายที่เกิดขึ้นนั้นอาจคาดเห็นได้และเกิดอันตรายต่อชีวิตของเด็กเท่านั้น” ศาลจึงพิพากษายกฟ้อง อีกคดีหนึ่งที่ศาลยกฟ้องคือคดี *People v. Torres*³¹ ข้อเท็จจริงในคดีนี้คือ มารดาคนหนึ่งได้ทิ้งบุตรของตนอายุเก้าเดือนโดยปราศจากการดูแลในอ่างอาบน้ำซึ่งทำให้บุตรของเธอจมน้ำเสียชีวิต ศาลพิพากษายกฟ้องด้วยเหตุที่ว่า การดำเนินคดีกับจำเลยด้วยความผิดพลาดที่นำเศร้าสลดของเธอซึ่งจะ

²⁹ Jennifer M. Collins, *Crime and Parenthood: The Uneasy Case for Prosecution of Negligent Parents* [Online], 29 September 2020. Source: <https://ssrn.com/abstract=673451> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.673451>

³⁰ *People v. Rodriguez* - 186 Cal. App. 2d 433 (1960)

³¹ *People v. Torres* (1995) - 33 Cal. App. 4th 37, 39 Cal. Rptr. 2d 103.

ติดตัวเธอไปตลอดนั้นไม่ยุติธรรมและเกินสมควรแก่เหตุทั้งต่อตัวจำเลยเองและบุตรของเธอที่ยังมีชีวิตอยู่

ในทางตรงกันข้าม คดีที่ศาลตัดสินว่าการกระทำของผู้ปกครองนั้นมีความผิดและต้องได้รับโทษตามกฎหมาย ได้แก่ คดี *Suarez v. State*³² เป็นคดีที่มีความเห็นของศาลที่น่าสนใจคือจากข้อเท็จจริงในคดีนี้ที่ไม่ระมัดระวังในการรัดเข็มขัดนิรภัยให้แก่บุตรอายุสามปีของตนเมื่อโดยสารอยู่ในรถยนต์และไม่สังเกตว่าบุตรของตนตกลงไปจากรถ โดยผู้พิพากษาให้คดีนี้มีความเห็นว่า การลงโทษให้จำคุกจำเลยในระยะเวลาอันสั้นจะเป็นการส่งสัญญาณให้แก่สาธารณชนได้ทราบว่าคุณปกครอง พ่อแม่ มีหน้าที่ในการดูแลและปกป้องบุตรและการผิดต่อหน้าที่ดังกล่าวจะเกิดความเสียหายต่อบุตรผู้เยาว์นั้นขัดต่อกฎหมาย

นอกจากนี้ ประเด็นเรื่องความผิดของผู้ปกครองที่ดูแลบุตรผู้เยาว์โดยประมาทเลินเล่อ นั้น ปัญหาที่ว่าผู้ปกครองควรถูกดำเนินคดีและลงโทษตามกฎหมายหรือไม่ก็เป็นประเด็นที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์ในสหรัฐอเมริกาเช่นกัน เช่น ในกรณีที่บุตรผู้เยาว์เสียชีวิตเพราะความประมาทเลินเล่อในการดูแลบุตรนั้นการลงโทษขึ้นอยู่กับการศึกษาและความเห็นของคณะลูกขุน โดยความทุกข์ทรมานจากการสูญเสียบุตรอันเป็นที่รักก็เป็นปัจจัยหนึ่งในการพิจารณาไม่ลงโทษผู้ปกครอง ในสหรัฐอเมริกามีการแจ้งความดำเนินคดีกับผู้ปกครองที่ทิ้งบุตรไว้โดยปราศจากผู้ดูแลโดยที่ยังไม่เกิดความเสียหายใด ๆ ต่อเด็กเช่นกัน โดยในกรณีนี้ศาลจะใช้หลักเกณฑ์ “ความเหมาะสม” มาพิจารณาว่าการทิ้งบุตรนั้นผู้ปกครองประมาทเลินเล่อหรือไม่³³ โดยจะชั่งน้ำหนักว่าการลงโทษผู้ปกครองที่ดูแลบุตรผู้เยาว์โดยประมาทเลินเล่อนั้นเป็นการซ้ำเติมความเสียหายหรือการลงโทษให้สาสมกับการไม่ดูแลบุตรผู้เยาว์ให้ติดตามหน้าที่ของผู้ปกครองนั้น เป็นต้น

4. บทวิเคราะห์เกี่ยวกับกฎหมายเกี่ยวกับมาตรฐานในการดูแลบุตรผู้เยาว์ของผู้ปกครอง: กรณีผู้ปกครองทิ้งเด็กโดยประมาทเลินเล่อ

เมื่อพิจารณาจากกฎหมายฉบับต่าง ๆ พบว่ามีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาเรื่องมาตรฐานในการดูแลลูกของผู้ปกครองกรณีทิ้งบุตรผู้เยาว์โดยประมาทเลินเล่อพบว่ากฎหมายปัจจุบันกำหนดชัดเจนเรื่องหน้าที่ของผู้ปกครองในการดูแล (duty of care) อย่างไรก็ดี สำหรับเรื่องมาตรฐานในการดูแล (standard of care) นั้นกฎหมายได้กำหนดไว้เรื่องสิทธิของเด็กและหน้าที่ของผู้ปกครองไว้อย่างกว้าง ๆ สำหรับกฎหมายที่กำหนดสิ่งที่ทำไม่ได้และมีโทษทางอาญาชัดเจนเป็นเรื่องของการกระทำผิดต่อเด็กโดยเจตนา เช่น การทอดทิ้งเด็กและการทารุณกรรมเด็ก สำหรับการกระทำหรือละเว้นการกระทำโดย

³² *Suarez v. State*, No. 05-03-00096-CR, (Tex. App. Dec. 30, 2003)

³³ *Collins*, op.eit., 13-20.

ประมาทเลินเล่อของผู้ปกครองนั้นจะเป็นกรณีที่เกิดความเสียหายแก่เด็กแล้ว เป็นต้น สิ่งที่ต้องพัฒนาคือการกำหนดมาตรฐานในการดูแลบุตรเป็นกฎหมาย โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของเด็ก เช่น เรื่องของการทิ้งบุตรผู้เยาว์ไว้โดยไม่มีผู้ดูแล เช่น ในรถยนต์หรือในบ้าน นอกจากนี้ ในทางปฏิบัติการบังคับใช้กฎหมายมักจะเกิดขึ้นเมื่อมีความสูญเสียแล้ว ดังนั้น พลเมืองในสังคมและเจ้าหน้าที่ของรัฐควรตระหนักถึงหน้าที่ในการแจ้งและการป้องกันมิให้ความเสียหายเกิดขึ้น เช่น เมื่อพบเด็กอยู่ตามลำพังในที่ไม่ปลอดภัย หรือพบการเลี้ยงดูที่ไม่ได้มาตรฐาน ก็ควรที่จะดำเนินการแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้ มิใช่เพื่อลงโทษผู้ปกครองแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองและป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นต่อเด็กเพราะการเลี้ยงดูที่ไม่ได้มาตรฐานนั้น

4.1 กฎหมายไทยมีบทบัญญัติเรื่องของมาตรฐานในการดูแลเด็กโดยเฉพาะกรณีผู้ปกครองที่เลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์โดยประมาทเลินเล่อ แต่ไม่มีประเด็นเรื่องการปล่อยเด็กทิ้งไว้ตามลำพังในลักษณะที่ไม่ถึงขั้นปราศจากผู้ดูแลหรือเป็นอันตรายต่อชีวิต

จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการดูแลเด็กของผู้ปกครองเรื่องการทิ้งบุตรผู้เยาว์โดยปราศจากผู้ดูแลพบว่า กฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการละทิ้งเด็กไว้โดยไม่จัดให้มีการดูแลสวัสดิภาพหรือให้การเลี้ยงดูที่เหมาะสม หรือละเลยจนเกิดอันตรายต่อเด็กคือ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 อย่างไรก็ตาม กฎหมายฉบับดังกล่าวหรือกฎหมายฉบับอื่นมิได้บัญญัติถึงการเลี้ยงดูที่เหมาะสม ทั้งนี้ โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทิ้งบุตรผู้เยาว์โดยปราศจากผู้ดูแลที่เหมาะสมว่ากรณีใดบ้างที่ผู้ปกครองทิ้งบุตรไม่ได้เลย หรือกรณีใดบ้างที่ถือว่าเป็นการดูแลบุตรที่ไม่เหมาะสมแล้ว เป็นต้น

เนื่องจากวิธีการในการเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ของผู้ปกครองแต่ละคนมีความแตกต่างกัน และความเหมาะสมของวิธีการดูแลบุตรมีลักษณะอัตวิสัย (subjective) การที่กฎหมายกำหนดขอบเขตของสิ่งที่ผู้ปกครองทำไม่ได้ให้มีความชัดเจนจึงมีความสำคัญมาก เพราะจะทำให้ผู้ปกครองและผู้อื่นในสังคมได้ตระหนักถึงมาตรฐานในเรื่องเกี่ยวกับความปลอดภัยของเด็ก และการกระทำของผู้ปกครองที่เข้าข่ายประมาทเลินเล่อเพื่อให้ผู้ปกครองกระทำตามมาตรฐานดังกล่าว และผู้อื่นในสังคมจะได้มีความชัดเจนในการช่วยเหลือหรือแจ้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ หากเกิดเหตุการณ์ที่คาดว่าจะเกิดอันตรายต่อสวัสดิภาพของเด็ก ๆ ในสังคมอันเกิดจากความประมาทเลินเล่อของผู้ปกครอง

เมื่อพิจารณาถึงมาตรฐานขั้นต่ำในการเลี้ยงดูเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวง กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแล พ.ศ. 2549 พบว่าสิ่งแวดล้อมหรือการดูแลในเรื่องความปลอดภัยของเด็กนั้นมีความสำคัญและเป็นสิทธิพื้นฐานของเด็กทุกคนเพราะความปลอดภัยเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เมื่อเด็กทุกคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานในการเติบโตอย่างปลอดภัย

ทุกภาคส่วนของสังคม โดยผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญมากที่สุดเนื่องจากอยู่ใกล้ชิดและมีหน้าที่ตามกฎหมายโดยตรงในการดูแลบุตรของตน ซึ่งกฎหมายต้องเป็นกลไกในการขับเคลื่อนความตระหนักรู้และชุดข้อมูลความรู้สำหรับผู้ปกครองในเรื่องความปลอดภัยของเด็กมาตรฐานขั้นต่ำดังกล่าวจะเป็นมาตรฐานที่ถือว่าเป็นมาตรฐานวิญญูชนของผู้ปกครองในการดูแลบุตรผู้เยาว์ของตน (reasonable and prudent parental standards) การเพิ่มเติมแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการพิจารณาว่าผู้ปกครองประมาทเลินเล่อหรือไม่ในการดูแลบุตรผู้เยาว์ในกฎหมายโดยพิจารณาจากปัจจัยเรื่องอายุของผู้เยาว์ อายุของผู้ดูแล ระยะห่างระหว่างบิดามารดาและบุตรผู้เยาว์ ความสามารถของผู้เยาว์ในการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครอง และระยะเวลาที่ผู้ปกครองทิ้งบุตรผู้เยาว์ เป็นต้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เยาว์เป็นสำคัญ

นอกจากนี้ จากสถิติเรื่องของผู้ปกครองทิ้งหรือลืมนบุตรผู้เยาว์ไว้ในรถหรือในบ้าน สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการมีกฎหมายที่เกี่ยวกับการดูแลเด็กโดยประมาทเลินเล่อในกรณีที่เกิดการบิดาทิ้งลูกไว้ในรถให้ชัดเจนและเฉพาะเจาะจง เนื่องจากกรณีทิ้งเด็กไว้ในรถประมาทเลินเล่อจะไม่เข้าองค์ประกอบของการทอดทิ้งเด็กตามมาตรา 306 และมาตรา 307 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และการดำเนินคดีแก่มารดาบิดาในเรื่องประมาทเลินเล่อโดยจงใจตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291 มาตรา 300 และมาตรา 390 สำหรับกรณีทิ้งหรือลืมนบุตรผู้เยาว์ไว้ในรถหรือในบ้านนั้นก็ต้องพิสูจน์ถึงเรื่องความประมาทเลินเล่อและต้องเกิดความเสียหายต่อเด็กแล้วเท่านั้นจึงจะเข้าองค์ประกอบความผิดอันเป็นลักษณะของการลงโทษหลังจากมีความเสียหายเกิดขึ้นต่อเด็กแล้วเท่านั้น ดังนั้น การที่มีกฎหมายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการทิ้งบุตรผู้เยาว์ไว้ในรถหรือในบ้านโดยปราศจากผู้ดูแลหรือปราศจากผู้ดูแลที่เหมาะสมถือเป็นการส่งสารให้พลเมืองและผู้ปกครองทุกคนในสังคมให้ตระหนักถึงอันตรายอันเกิดจากการกระทำดังกล่าว และเป็นการส่งเสริมมาตรฐานการดูแลบุตรผู้เยาว์ในเรื่องความปลอดภัยอีกด้วย

4.2 ความเหมาะสมของโทษที่ลงแก่บิดามารดาที่ทิ้งบุตรผู้เยาว์โดยประมาทเลินเล่อ

ปัญหาเรื่องผลการลงโทษทางอาญาต่อผู้ปกครองต่อการส่งเสริมมาตรฐานการดูแลบุตรผู้เยาว์ของบิดามารดานั้นแบ่งออกเป็นสองเรื่องคือ ในเรื่องที่ผลของการทิ้งบุตรโดยประมาทเลินเล่อนั้นทำให้บุตรผู้เยาว์เสียชีวิต การลงโทษฐานประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายหรือประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นบาดเจ็บสาหัสเป็นการลงโทษที่มุ่งทำให้ผู้กระทำความผิดซึ่งบางครั้งพนักงานอัยการอาจสั่งไม่ฟ้องคดีเหล่านี้ด้วยเหตุผลที่ว่าจำเลยมีความทุกข์ทรมานจากการสูญเสียบุตรของตนอยู่แล้ว และแม้ว่าจะมีการลงโทษไม่ว่าจะเป็นโทษจำคุกหรือปรับก็ตามก็คงไม่มีการลงโทษประการใดที่เจ็บปวดและทรมานกว่าการเสียบุตรอันเป็นที่รักของตนอีกแล้ว อย่างไรก็ตาม การไม่ลงโทษเลยก็อาจทำให้ผู้ปกครองไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควร

ในการดูแลเรื่องความปลอดภัยของบุตรผู้เยาว์จนเกิดความสูญเสียขึ้นได้ การกำหนดโทษแก่ผู้ปกครองที่ทิ้งบุตรผู้เยาว์โดยประมาทเลินเล่อจะเป็นการสร้างบรรทัดฐานแก่สังคมโดยรวมให้ช่วยกันสอดส่องดูแลว่ามีเหตุการณ์อันเป็นการทิ้งเด็กไว้โดยลำพังหรือทิ้งเด็กไว้โดยปราศจากผู้ดูแลที่เหมาะสมหรือไม่ และหากมีเหตุดังกล่าวก็สามารถแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบได้ทันทีทั้งที่ก่อนที่ความเสียหายจะเกิดขึ้นต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของเด็ก

สำหรับโทษที่จะลงแก่พ่อแม่ ผู้ปกครองกรณีที่ผู้ปกครองทิ้งบุตรโดยประมาทเลินเล่อ นั้นไม่ควรที่จะมุ่งลงโทษ เช่น จำคุกหรือปรับเท่านั้น เพราะจุดมุ่งหมายของการลงโทษคือการส่งเสริมมาตรฐานในการดูแลบุตรผู้เยาว์เพื่อให้ผู้เยาว์ได้รับการเลี้ยงดู ให้สภาพแวดล้อมมีความปลอดภัยอย่างแท้จริง การลงโทษผู้ปกครองที่กระทำความผิดควรกำหนดให้มีมาตรการเพื่อส่งเสริมการเป็นผู้ปกครองที่มีคุณภาพซึ่งมีวิธีการเลี้ยงดูที่เหมาะสม เช่น การอบรมแก่บิดามารดาผู้ปกครองถึงมาตรฐานในการดูแลบุตรผู้เยาว์ เป็นต้น

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

สิทธิในการเลี้ยงดูบุตรและเสรีภาพในการเลือกวิธีการในการเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์นั้นเป็นของผู้ปกครองตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม การใช้สิทธิของผู้ปกครองนั้นย่อมต้องคำนึงถึงสิทธิของเด็ก โดยเด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการดูแลอย่างมีมาตรฐาน สิทธิเด็กที่จะมีความปลอดภัยทั้งในด้านกายภาพและด้านจิตใจ ดังนั้น รัฐจึงมีบทบาทที่สำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการดูแลเด็กอย่างเหมาะสมโดยการกำหนดมาตรฐานในการเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ที่คำนึงถึงวัยของเด็ก และเมื่อมีแนวทางที่ชัดเจนเรื่องการพิจารณาว่าการทิ้งผู้เยาว์อย่างจริงจังถือเป็นการที่ผู้ปกครองประมาทเลินเล่อ มาตรฐานดังกล่าวจะทำให้ผู้ปกครองและสังคมแบ่งแยกได้ชัดเจนว่าการกระทำใดเป็นวิธีการเลี้ยงดูที่แตกต่างซึ่งผู้ปกครองมีสิทธิในการเลือก และการกระทำใดเป็นการกระทำที่ปราศจากความระมัดระวังอันเป็นเรื่องของการดูแลเด็กโดยประมาทเลินเล่อ และจำต้องได้รับโทษตามกฎหมาย

สำหรับข้อเสนอแนะนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่าสังคมไทยมีกฎหมายเกี่ยวกับเด็กหลายฉบับ กฎหมายส่วนใหญ่มุ่งเน้นถึงการพัฒนาเด็ก คุ่มครองเด็กที่มีความเป็นไปได้ในการถูกทารุณกรรมหรือได้รับความรุนแรงจากคนในครอบครัวหรือบุคคลอื่น และกฎหมายอีกส่วนหนึ่งมุ่งเน้นถึงการคุ้มครองสิทธิเด็กที่กระทำความผิดและเยียวยาทำให้เด็กเหล่านั้นกลับคืนเป็นคนดีแก่สังคม แต่สิ่งที่ยังขาดสำหรับกฎหมายไทยคือมาตรการในการพัฒนาผู้ปกครองให้มีความสามารถและมีความพร้อมในการพัฒนาเด็กที่อยู่ในการดูแลของตน บทความฉบับนี้มุ่งเน้นการดูแลเบื้องต้นที่ผู้ปกครองมีหน้าที่ต้องรู้ เข้าใจ และกระทำเพื่อดูแลสุขภาพของเด็ก โดยเฉพาะเด็กเล็กและเด็กที่พึ่งพาตนเองไม่ได้ กฎหมายควรกำหนดให้ชัดเจนถึงแนวทางที่เป็นมาตรฐานในการดูแลเด็ก นอกจากนี้ รัฐควรบัญญัติกฎหมายเรื่องการทิ้งเด็กไว้ในรถหรือในบ้าน

โดยปราศจากผู้ดูแลที่เหมาะสม โดยพิจารณาให้เหมาะสมตามบริบทของสังคมและวัฒนธรรมไทย สำหรับการกำหนดโทษนั้นนอกจากมาตรการลงโทษตามปกติแล้วอาจกำหนดวิธีการอื่น เช่น การให้ผู้ปกครองที่ประมาทเลินเล่อในการดูแลบุตรผู้เยาว์เข้ารับการอบรมจากแพทย์หรือผู้ที่เชี่ยวชาญในการเลี้ยงดูผู้เยาว์ได้ โดยมาตรการทางกฎหมายนี้มีได้มุ่งเน้นให้เกิดการลงโทษแต่เพียงประการเดียว หากแต่เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ปกครอง และมุ่งเน้นในการป้องกันมากกว่าการแก้ไขเมื่อความเสียหายเกิดขึ้นแล้ว และควรใช้กฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแล พ.ศ. 2549 ในการสร้างความตระหนักรู้เรื่องอันตรายของการปล่อยเด็กไว้ลำพังตามแนวทางที่กฎหมายในสหรัฐอเมริกาวางไว้ และเมื่อผู้ปกครองละเลยไม่ได้ทำตามกระบวนการในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กฯ และกฎหมายลำดับรองที่เกี่ยวข้อง พนักงานคุ้มครองเด็กมีอำนาจในการตักเตือนเพื่อให้ทำตามมาตรฐานในการดูแลเด็กได้ อันเป็นมาตรการในการป้องกันมากกว่าเป็นการแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้ว